

debatt@klassekampen.no
KRONIKK & DEBATT

« De som i dag anerkjenner viktigheten av folketrygden som en bærebjelke for velferdsstaten, skal være glade for at politikerne som vedtok ordningen i 1966 ikke hadde noe generasjonsregnskap. Mest sannsynlig ville de da ikke vedtatt loven.

Astrid Musland. Debatt, side 22 og 23. ▶

Myndighetene må trekke grensen for hva som er i samfunnets interesse.

Krise og grådighet

Erik S. Reinert
KRON OG MYNT

Det var strålende at USAs tidligere sentralbanksjef Alan Greenspan innrømmet at den ideologien han har trodd på i de siste 40 årene viste seg ikke å holde. NB: Ideologi, ikke teori. I sine videre uttalelser begikk han imidlertid den samme feilen den store finanskriseteoretikeren Hyman Minsky (1919–1996) stadig advarte mot: Greenspan forsøkte å finne en syndeboke utenfor systemet, nemlig «grådighet». Ifølge Minsky er det en viktig, og farlig, del av gjeldende ideologi at man ikke vil godta finanskriser som det de er – naturlige utslag av selve systemet som god politikk kan forhindre – men alltid søker å forklare dem bort gjennom å finne utenforstående syndebukker. Minsky opplevde hvordan finanskrisen på 1980-tallet ble bortforklart som «oljekrisen», og det hadde neppe forbauset ham om dagens krise var blitt kalt Bin Laden-krisen eller Saddam-krisen («det begynte med Irak-krigen»).

Problemet med å bruke «grådighet» som forklaring på finanskrisen er at hele markedøkonomien er basert på egeninteressen. Veien fra egeninteresse til grådighet er ikke lang. Denne spalten har tidligere understreket at Adam Smith har rett når han hevder at det ikke er av bakerens godhet vi får vårt daglige brød, men av hans egeninteresse. Hvordan «private laster» (grådighet) kunne bli til «offentlige dyder» (velstand) var 1700-tallets viktigste debatt, og godt før Adam Smith var man kommet til en operativ konklusjon: «Enkeltmenneskets egeninteresse er, når denne interessen er sammenfallende med samfunnets interesse, alltid den beste garanti for samfunnets lykke.» Nyliberalismen som vokste frem fra midten av 1970-tallet brøt med denne tidligere visdommen ved at bisetningen mellom kommaene – kravet om at egeninteressen måtte være sammenfallende med samfunnets – forsvant. Vi fikk isteden en ideologi som sa at «all grådighet er bra».

Kjernen i finanskrisen er at nyliberalismen fjernet det regelverket som regulerte finansmarkedene og forbød grådighet som ikke gjorde den realøkonomiske kaka større for oss alle. Takket være Greenspan og hans Ayn Rand-inspirerte ideologi ble forbudet mot grådighet som utsatte finansmarkedene for en systemisk risiko (slik som subprime-lån gjorde) opphevet. Dermed kunne det tjenes enorme penger på et pyramidespill som måtte sprekke, og som risikerer å ta med seg realøkonomien

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS KNUGUNN@ONLINE.NO

i fallet. Etter mitt syn ligger det fremdeles en stor udetonert krisebombe i derivatmarkedene.

Når Greenspan fokuserer på «grådighet» som forklaring blir debatten lett avsporet. Vi risikerer å få en banal moraldebatt, slik vi så tegn til i media i sommer. Dagsryvnen hadde et oppslag om umoralske mennesker som tjener penger på å lage klær til overvektige barn. Skulle disse gå nakne eller skulle foreldrene belastes også med å sy klærne deres? Denne typen

«Når Greenspan fokuserer på 'grådighet' blir debatten lett avsporet»

logikk synes å tilsi at sykepleiere er de mest umoralske av alle yrkesgrupper fordi de lever av at andre er syke. Moraldebatten blir så meget mer konstruktiv dersom man har med seg kapitalismens moralfilosofiske grunnlag. Denne krever, som all god økonomi, et element av skjønn. Som på så mange andre områder må lovgivende myndigheter også i finansøkonomien trekke en grense mellom hva som er i samfunnets interesse og hva som ikke er det. «Markedet» gjør det ikke.

Vi står foran en situasjon der realøkonomien må stimuleres for å komme seg over skadene etter finansøkonomiens herjinger. Det kan hende at realrenten på «initiativløs kapital» – på sparing som ikke kan benyttes av fellesskapets produksjonsapparat – vil nærme seg null eller bli negativ (i så fall på grunn av inflasjon). Kapitalen forsøkes tvunget ut i realøkonomien på jakt etter en positiv avkastning.

Asia-krisen som startet året etter Hyman Minskys død viste tydelig at han hadde rett: «det» – nemlig en systemisk finanskrise – kunne skje igjen. Den gangen ble den eksterne syndeboke «asiatiske verdier» (*Asian values*). Det var noe spesielt nettopp i Asia som førte til krisen. «Det» kunne aldri skje i Vesten.

En amerikansk økonom hevder at bare 10–12 av landets 15.000 økonomer så finanskrisen komme. Han overdriver nok noe, men mange var det ikke. En viktig årsak til dette er at det var uhyre vanskelig for økonomer som fulgte i Minskys spor – postkeynesianere – å få jobb. Finanskrisen viser hvor viktig det er å sørge for at ulike økonomiske tilnærminger blir holdt i live. I standardøkonomien er finanskrisers umulighet innebygget i teoriens forutsetninger.

Erik S. Reinert, siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS) ESR@nifo.no

Økonomene Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.okonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Kaptein

Dagfinn Høybråten, norsk politikks nyslåtte metafor-konge, er misfornøyd med Jens Stoltenbergs avvisning av et kriseforlik om statsbudsjettet.

Stoltenberg framstår som kapteinen på «Titanic». Han sier at alt går bra, men hvis man ser ut av vinduet, ser man noe helt annet, sier

Ai, ai, kapt'n.

han til NTB. Alle som har sett filmen, vet at kapteinen på «Titanic» ble presset til å sette opp farten mot sin vilje.

Bortreist?

Jens Ulltveit-Moe har tapt mer enn en milliard på investeringer i gullselskapet Crew.

Jeg er dum, men ikke bortreist, sier investoren til Finansavisen.

Skal vi tro Gro Harlem Brundtlands omtale av en tidligere utenriksminister og leder av utenrikskomiteen, er det fullt mulig å være begge deler.

Gjess, indeed

Interessen for engelsk fotball er av en sådan art at Nettavisen hver dag bringer egen spalte med rykter fra Premier League.

Gjess sir.

Med The Sun som kilde får vi følgende vite at Manchester Uniteds trenering på Carrington treningscenter er blitt forstyrret av gjess fra et nærliggende naturreservat.

Ikke rart at de får godt betalt.

Synd på

NRK melder at nordnorske horekunder svindles på hovedstadsbesøk.

Sør-Norge må ta seg sammen.

teppet@klassekampen.no